

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM

Iktatószám: V/204/2/2020

Szaniszló Csaba részére

e-mail: kmt+request-15551-3c9014b0@kimittud.org

A levelet kizárólag elektronikus úton kézbesítjük!

Tárgy: adatigénylés – szakértői kirendelés

Tisztelt Uram!

Fenti tárgyban előterjesztett megkeresése kapcsán az alábbiakról tájékoztatjuk.

Megkeresése álláspontunk szerint tájékoztatáskérésnek minősül és nem tartozik az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) hatálya alá, mivel nem az Infotv. 3. § 5. pontja szerinti közérdekű adatra vonatkozik, hanem jogszabályok értelmezésére, azok tartalmának ismertetésére. Tájékoztatjuk, hogy az Igazságügyi Minisztériumnak a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény értelmében nincs lehetősége konkrét ügyben állásfoglalás, valamint jogértelmezés adására. Az igazságügyi miniszternek – és az általa vezetett tárcának – a fentiekre tekintettel a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet szerinti feladatköréből adódóan csak arra van módja, hogy **általános tájékoztatást** adjon a megkeresésben érintett jogterületre vonatkozó hatályos jogszabályokról.

- 1. Kérem, szíveskedjen tájékoztatni arról, hogy szakértői kirendeléskor a hatóság köteles-e a szakértőt a valósághű, az adott eljárás szakaszában fennálló valósághű tényállásról tájékoztatni?*

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 5. § (2) bekezdés b) pontja – az ügyfélre vonatkozó alapelvek körében – kifejezetten rögzít, hogy a hatóság biztosítja a tanú, a hatósági tanú, a szakértő, a tolmács, a szemletárgy birtokosa és az ügyfél képviselője (a továbbiakban együtt: eljárás egyéb résztvevője) számára, hogy jogait és kötelezettségeiket megismerhessék. A jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése elősegítésének az elve tehát nem csupán az ügyfélnek, hanem az eljárás egyéb résztvevőinek – így az eljárásba bevont szakértőnek – is egyaránt jogokat biztosít a tisztességes eljáráshoz való jog követelmények megfelelően, amely jogok gyakorlása a hatóság kitanítási kötelezettségén keresztül tud a leghatékonyabban megvalósulni a hatósági eljárás során. Ide tartozóan tehát **az ügyfélnek és az eljárás egyéb résztvevőinek indokolt mértékű tájékoztatására köteles a hatóság az eljárási jogairól és kötelezettségeikről, sőt az eljárás tárgyával összefüggésben az anyagi jogi szabályokról is.**

A kitanítási kötelezettség mellett szintén jogszerűségi és alapelvi – a szakszerűség alapelve körébe tartozó – kérdésként kell megemlíteni a hatósági szakértelem biztosítottóságának követelményét az Ákr. 2. § (2) bekezdés a) pontja alapján. Ezzel összefüggésben rögzíti az Ákr. 71. § (1) bekezdése, hogy szakértőt kell meghallgatni vagy – legalább tizenöt napos határidő tűzésével – szakvéleményt kell kérni, ha az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, és az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel. Minderre azért van szükség, mivel a hatósági eljárásokban előfordulhatnak olyan ügyek, amelyek eldöntéséhez olyan speciális szaktudásra van szükség, ami adott esetekben meghaladja a hatóságoknál dolgozó ügyintézők szakértelmét. Ekkor a több igénybe

vehető eljárási eszköz is rendelkezésére áll az eljáró hatóságnak, amelyek közül a választás mindig az adott ügy kapcsán releváns – ágazati – szabályozástól függ.

Az Ákr. alapján kifejezetten kötelező a szakértő kirendelése két konjunktív feltétel teljesülése esetén. Az egyik, hogy az adott ügyben a tényállás tisztázásához különleges szakértelem szükséges (mert egy releváns tényállási elem ezt igényli), a másik, hogy az eljáró hatóság nem rendelkezik az ehhez megfelelő szakértelemmel. Negatív feltételként jelenik meg továbbá az is, hogy erre csak akkor kerülhet sor, ha ugyanabban a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalását nem kell beszerezni [vö. Ákr. 71. § (2) bekezdés]. Ekkor a szakértői vélemény a bizonyítási eszközök egyike lesz, amelyet a hatóság a többi bizonyítási eszközzel együtt kell, hogy mérlegeljen.

A szakértői vizsgálatra vonatkozó általános szabályok körében az Ákr. igen szűkszavúan rendelkezik, ugyanakkor kimondja, hogy az Ákr.-ben nem szabályozott kérdésekben a szakértőkre az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) rendelkezései az irányadóak [vö. 72. § (3) bekezdés].

A Szaktv. 3. § (1) bekezdése mondja ki azt, hogy az igazságügyi szakértő feladata, hogy a hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását. Továbbá kimondja a Szaktv. 3. § (3) bekezdése azt is, hogy az igazságügyi szakértő a tevékenységét a Szaktv. és más jogszabályok rendelkezései, valamint a tevékenységére irányadó szakmai szabályok megtartásával, legjobb tudása szerint köteles végezni.

A szakértői tevékenység alapja a kirendelt szakértő esetén a kirendelés maga, amely a Szaktv. 2. § 9. pontja alapján nem más mint az igazságügyi szakértő eljárását megalapozó bírósági, közjegyzői, ügyészségi, rendőrségi vagy jogszabályban meghatározott más hatóság által meghozott döntés, amely minden esetben az igazságügyi szakértői tevékenység kifejtésére való felhívást tartalmazza, így különösen a polgári perrendtartásról szóló törvény vagy a közigazgatási perrendtartásról szóló törvény szerinti végzés, a büntetőeljárásról szóló törvény szerinti határozat, az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény szerinti végzés, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló törvény szerinti határozat.

A Szaktv. részletesen szabályozza tehát az igazságügyi szakértői tevékenység valamennyi kérdését, így rögzíti a szakértő kirendelésére vonatkozó részletes szabályokat is. Kimondja a Szaktv. e körben, hogy a szakértő kirendelés alapján, a kirendelésben foglaltaknak megfelelően járhat el [vö. Szaktv. 45. § (1) bekezdés], továbbá hogy a kirendelésnek – többek között – tartalmaznia kell

- a kirendelt szakértő megnevezését, a kirendelés ügyszámát és az ügy tárgyát, valamint a tényállás rövid ismertetését;
- azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia;
- a szakértői feladat teljesítéséhez szükséges adatokat;
- a szakértő részére átadandó iratok és tárgyak megjelölését, valamint az átadás időpontját, ha pedig az átadás nem lehetséges, annak meghatározását, hogy a szakértő az iratokat és tárgyakat hol és mikor tekintheti meg;
- az átadott iratok és tárgyak kezelésére, vizsgálatára, visszaadására, részleges megváltoztatására vagy megsemmisítésére vonatkozó rendelkezéseket;
- a mintavétel elrendelését, ha a mintát a hatóság nem biztosította;
- a szakvélemény előterjesztésére meghatározott határidőt, az esetleges soronkívüliségre való utalást és az előterjesztés módjára vonatkozó felhívást, [vö. Szaktv. 45. § (1) bekezdés a)–c) és e)–h) pont].

Ennek megfelelően a Szaktv. alapján a hatóság köteles a szakértőt a kirendelésben tájékoztatni az ügy tárgyról és köteles egyúttal a tényállás rövid ismertetésére.

A tényállás rövid ismertetése egyben azt is jelenti, hogy a hatóság nem köteles a szakértőt a tényállás minden részletére kiterjedően tájékoztatni, csupán oly mértékben, amennyiben az a szakértői feladat-ellátásához valóban szükséges és ahhoz megfelelő, mivel a szakértői vélemény csupán a bizonyítási

eszközök egyike lesz, nem pedig az ügyet érdemben eldöntő hatósági döntés (ellentétben a szakhatósági állásfoglalással). Az e mértékben való tájékoztatás azonban megkerülhetetlen törvényi kötelezettségként jelenik meg a hatóság számára. Ez következik mind a korábban már hivatkozott együttműködési kötelezettségből, mind pedig a tisztességes eljárás alapvető követelményéből egyaránt. E tájékoztatás nem megfelelő volta esetén a hatóság nem jár el jogszerűen, és ez egyúttal alapot teremthet mind a szakértői vélemény, mind az eljárást lezáró érdemi döntés elleni jogorvoslat igénybevételére is.

Más oldalról megközelítve a kérdést a szakkérdéssel összefüggésben nem álló, a szakvélemény elkészítése szempontjából nem releváns tényállási részletek és adatok kiadására tehát a hatóság nem köteles, és erre nem is kötelezhető, ugyanis sem az Ákr. sem a Szaktv. nem ír elő a hatóság számára olyan kötelezettséget, hogy a szakértői kirendelésekor fennálló tényállást, annak teljes terjedelmében ismertesse a szakértővel. A szakértőnek a tényállást csak olyan mértékben kell ismernie, amennyiben az szükséges és releváns a szakvéleménye kialakítása szempontjából. Mivel a szakértő nem minősül sem hatóságnak sem szakhatóságnak, így a szakvélemény sem minősül érdemi döntésnek, az csupán egy bizonyítási eszköz az eljárásban, amely a kirendelésben megjelölt szakkérdés kapcsán – a rendelkezésre álló tények, információk és adatok értékelésével – pótolja a hatóság hiányzó szaktudását, azonban e bizonyítási eszköz későbbi tényleges értékelése, és az ügy érdemi eldöntése az eljáró hatóság dolga lesz.

Ha azonban a szakértő maga úgy ítéli meg, hogy a rendelkezésére bocsátott adatok vagy információk alapján megalapozottan nem tudja elkészíteni a szakvéleményét, úgy a Szaktv. 39. § (1) bekezdésének megfelelően a hatóságtól, valamint az eljárásban részt vevő személyektől a szakvélemény elkészítéséhez szükséges, a kirendelésben közölt adatokon felüli további adatok közlését, iratok, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti. Ennek szükségességének megítélése a szakértő mérlegelési és felelősségi körébe tartozó kérdés, a rá vonatkozó szakmai szempontok alapján. A szakvélemény szakmai megállapításaival összefüggésben ugyanakkor a szakértő nem utasítható sem a hatóság, sem az ügyfél, sem az eljárás egyéb résztvevője által [vö. Szaktv. 47. § (1) bekezdés] összhangban a függetlenség és a pártatlanság követelményével [vö. Szaktv. 3. § (1) bekezdés]. Fontos hangsúlyozni továbbá azt is, hogy eljárása során – noha hatósági eljárás keretében, az adott bizonyítási eszköz értékelése kapcsán, a hatóság szakértelmének pótlása céljából jár el – a szakértő nem gyakorol(hat) hatósági hatáskört.

Összességében a tényállás tisztázása a bíróság, illetve a hatóság jogalkalmazási tevékenységének fontos része, a döntésük alapfeltétele. A tényállás megállapításához főszabály szerint bizonyítási eljárást kell lefolytatni. A bizonyítási eljárás lefolytatása és a bizonyítás eszközeinek a megismerése a bírósági, illetve a hatósági eljárás központi eleme, mert az eljáró bíróság, illetve a hatóság számára ezek közvetítik azokat az adatokat és tényeket, amelyek a jogvita eldöntését segítik. A bizonyítási eszközök olyan eljárásjogi intézmények, amelyek a jogvita elbírálása szempontjából releváns múltbéli események valamilyen vonását hordozzák magukon, és e tulajdonságuk által alkalmasak arra, hogy azokból a bíróság, illetve a hatóság következtetéseket vonhasson le a múltban megtörtént eseményekre, valamint azzal összefüggő tényekre. A bizonyítás eszközeinek a bíróság elé tárása tehát az eljárás kimenetelének a legfőbb meghatározó tényezője, ezért az eljárási törvények garanciális okok miatt részletesen szabályozzák annak egész folyamatát.

Az egyik ilyen bizonyítási eszköz – a felmerült szakkérdés vonatkozásában – a szakértői szakvélemény. E szakkérdés olyan tények körében merülhet fel, amelynek értékelése és pontos megállapítása speciális szakismeretet igényel. Természetesen az a körülmény, hogy a vonatkozó szabályok értelmében a hatóságnak a speciális szakértelmet igénylő tények és egyéb körülmények megállapításához és megítéléséhez szakértői bizonyítást kell igénybe vennie, nem mentesíti a hatóságot a szakkérdések körében sem a tényállás megállapításának és a bizonyítékok értékelésének kötelezettsége alól. Megjegyzendő, hogy a szakértői véleményt is magába foglaló bizonyítékok végső jogi értékelése – amely bírósági, illetve hatósági feladat – az eljárás azon szakaszában, amikor a szakértő kirendelésére kerül sor, még nem történik meg.

2. Amennyiben a hatóság nem tájékoztatja a szakértőt a valósághű tényállásról, jogosult-e a peres fél, büntető eljárásban a terhelt, közigazgatási eljárásban az ügyfél a kirendelt szakértőnek megküldeni, illetve jelezni a kirendelő hatóság mulasztását?

Az 1-es pontban kifejtettek okán megállapítható, hogy a hatósági oldalon az eljárások során a szakértőt kirendelő eljáró hatóság köteles valamennyi – a szakvélemény elkészítéséhez szükséges – adatot, információt a szakértő rendelkezésére bocsátani, valamint ugyanezen célból köteles a tényállás rövid – de a szakvélemény adásához megfelelő mértékű – ismertetésére is.

Az ügyféli oldalon ugyanakkor a hatósági eljárás egyik alapvető elve az, hogy az ügyfél az eljárás során bármikor nyilatkozatot, észrevételt tehet [vö. Ákr. 5. § (1) bekezdés] amely áthatja az eljárás egészét. Ezzel összefüggésben a már hivatkozott Ákr. 5. § (2) bekezdés a) pont rögzíti azt is, hogy a hatóság biztosítja az ügyfél számára, hogy jogait és kötelezettségeit megismerhesse, és előmozdítja az ügyféli jogok gyakorlását. **Tehát az ügyfélnek az eljárás során bármikor joga van észrevételt, vagy nyilatkozatot tenni, amelyeknek címzettje jellemzően a hatóság.** Ez a nyilatkozattételi jog a közigazgatási eljárásjogban alapvető ügyféli jognak minősül, ennek megfelelően szabályozza az Ákr. az ügyfél nyilatkozathoz való jogát az alapelvek között. Ehhez képest az Ákr. a tényállás tisztázása körében csak azt a szabályt rögzíti kifejezetten, hogy ha a tényállás tisztázása szükségessé teszi, a hatóság az ügyfelet nyilatkozattételre hívhatja fel, míg az ügyféli – önkéntes – nyilatkozatról mint bizonyítási eszközről nem rendelkezik. Ennek ellenére hangsúlyozandó, hogy az Ákr. hivatkozott alapelvi szabályából, valamint az Ákr. 63. §-ából és a 64. § (1) bekezdéséből az következik, hogy az ügyfél nyilatkozata továbbra is bizonyítási eszköz, sőt az Ákr. szándékoltan az ügyfél nyilatkozatának kiemelt bizonyítási szerepet biztosít.

E szabályozásban testesül meg a válasz ugyanis az ítélezési gyakorlat által megfogalmazott azon követelményre, hogy **a hatósági eljárásban az ügyféli nyilatkozatot is mérlegelni kell a bizonyítékmérlegelés körében, és a hatóságnak indokát kell adni annak, hogy abból mit és miért nem fogadott el.** Az ügyféli nyilatkozat tehát – eljárásjogi szerepe tekintetében – kettős szereppel bír, hiszen egyfelől az az ügyféli jogok gyakorlásának egyik eszköze, de egyben egyik a nevesített bizonyítékok fajtái közül, és amelynek jelentőségét az adja, hogy az ügyfél rendelkezik azokkal az ismeretekkel, amelyek alapul szolgálhatnak a döntés meghozatalához [vö. Föv. Ít. 3.Kf.27.156/2012/5.]. Ennek okán megállapítható, hogy az ügyfél jogosult a szakértői eljárással összefüggésben is – ugyanúgy, mint ahogyan az eljárás valamennyi más eljárási cselekményeivel kapcsolatban is – észrevételt, nyilatkozatot tenni, amely jog azonban nem korlátok nélküli. **Ha tehát az ügyfél azt észleli – vagy csak azt feltételezi – hogy a hatóság nem tájékoztatta megfelelő módon a szakértőt a tényállásról, jogosult azt jelezni.** E jelzés (észrevétel) címzettje ugyanakkor elsődlegesen a kirendelő hatóság kell, hogy legyen, tekintettel arra, hogy a kérelemre induló eljárás esetén a kérelmet benyújtó ügyfél „az ügy ura,” a jogviszony elsődlegesen a hatóság és az ügyfél között jön létre a kérelem benyújtását követően. Ezzel szemben a szakértői eljárásban – ami az alapeljárás egy eljárási cselekménye – nem rendelkezik az ügyfél ilyen jogosultságokkal, mert ott a kirendelés (és annak elfogadása) hozza létre a jogviszonyt, amelynek felei elsősorban a kirendelő hatóság és a kirendelt szakértő.

Ebből fakadóan szintén figyelembe szükséges venni azt is, hogy a kirendelt szakértő és az alapeljárásban részt vevő ügyfelek között nem szükségszerűen jön létre közvetlen jogviszony vagy közvetlen kapcsolat (ez mindig az adott ügy adott szakkérdésétől, és annak vizsgálatától függ, erre tekintettel ugyanakkor rögzíti az Ákr. 72. § (1) bekezdése azt is, hogy törvény elrendelheti az ügyfél szakértői vizsgálatban való közreműködését, amely esetben szükségképpen kapcsolatba kerül a szakértő és az ügyfél). Ugyanakkor, ha mégis létrejön ilyen jogviszony – pl. az ügyfél valamilyen vizsgálata vagy jelenléte szükséges a szakértői vélemény elkészítéséhez –, akkor sem jogosult az ügyfél közvetlenül a szakértőnek tanácsot adni vagy javaslatot tenni arra nézve, hogy az hogyan végezze el a feladatát kirendelés esetén (értelemszerűen a megbízás alapján eljáró szakértőnél másképpen alakulnak a felek jogai a megbízási jogviszony kereteinek megfelelően), mert ezt kívánja meg a szakértővel szemben fennálló függetlenség és pártatlanság követelménye.

Ennek megfelelően, amennyiben a szakértő munkájához nem elengedhetetlenül szükséges az, hogy kapcsolatba lépjen az ügyféllel (mert elegendő a bizonyíték más szempontú – pl. laboratóriumi, vagy egyéb – vizsgálata, vagy a vizsgálat az eljárás egyéb résztvevőjére irányul pl. tanú vagy egyéb személyek meghallgatására, vizsgálatára), előfordulhat az, hogy az alapeljárás ügyfele és a kirendelt szakértő nem is kerül kapcsolatba, az ügyfél csupán a szakértő kirendelésének tényéről értesül. **A szakértői tevékenységre vonatkozó szabályozásból ugyanis az vezethető le, hogy a kirendelt szakértő elsődlegesen az őt kirendelő hatósággal kell, hogy kapcsolatot tartson, így például az Ákr. szakértőre és a Szaktv. kirendelésre vonatkozó rendelkezésein túl kimondja a Szaktv. 56. § (1) bekezdése azt is, hogy a hatóság a szakértő számára (is) köteles megküldeni az ügy érdemében hozott jogerős vagy véglegessé vált döntés másolati példányát.**

Az ügyfélnek természetesen joga van az elkészült a szakértői vélemény megismerésére is az Ákr. 33. § (1) bekezdésének megfelelően. Továbbá – ha ilyenre sor kerül – a szakértő meghallgatásáról hatóságnak értesítenie kell az ügyfelet azzal a tájékoztatással, hogy az eljárási cselekményen részt vehet, de megjelenése nem kötelező [vö. Ákr. 61. § (1) bekezdés]. Ebből is világosan látható az a szabályozási törekvés, hogy az ügyfél elsődlegesen a már elkészült szakvélemény tekintetében gyakorolhatja ügyféli jogait, adott esetben jogosult indítványozni a hatóságnál a szakértő felhívását a szakértői vélemény kiegészítésére, pontosítására is, ugyanakkor nem vezethető le a szabályozásból olyan ügyféli jogosultság, amely biztosítaná azt, hogy az ügyfél a kirendelt szakértővel közvetlen kapcsolatban álljon, vagy a szakértői vélemény elkészítési folyamatában aktív szerepet gyakoroljon.

Amennyiben tehát az ügyben jelentős, bizonyítandó tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, a bíróság vagy hatóság szakértőt rendelhet ki. A szakértő által adott szakvélemény – a fentiekben leírtakra figyelemmel – bizonyítási eszköz. A szakvélemény lényege abban jelölhető meg, hogy a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával a szakértő pótolja a bíróság vagy hatóság hiányzó szakismereteit, és ezzel elősegíti a releváns tények megismerését, illetve azok megfelelő értékelését. A szakértő a bíróság, illetve hatóság kirendelése vagy megbízás alapján jár el a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával, valamint segíti a tényállás megállapítását [Szaktv. 3. § (1) bekezdés].

A szakértő részére a tényállás megállapításával kapcsolatban a Szaktv. jogokat és kötelezettségeket állapít meg. Eszerint a szakértő a hatóságtól, valamint az eljárásban részt vevő személyektől a szakvélemény elkészítéséhez szükséges, a kirendelésben közölt adatokon felül további adatok közlését, iratok, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti [Szaktv. 39. § (1) bekezdés]. Emellett a szakértő köteles haladéktalanul értesíteni a hatóságot, ha – álláspontja szerint – annak hatáskörébe tartozó intézkedés megtétele vagy eljárási cselekmény lefolytatása szükséges [Szaktv. 39. § (2) bekezdés]. Ez a szabály összhangban van az eljárási jogszabályok rendelkezéseivel. Ezen felül, ha a szakértő tevékenysége során olyan körülményt, tényt észlel, amely az ügy megítélését érdemben érinti, de arra a hatóság vagy a megbízó nem utalt, köteles az érintett körülményt, tényt a hatóságnak vagy a megbízónak jelezni [Szaktv. 39. § (3) bekezdés].

Fontos rámutatni arra, hogy a szakértő közvetlen kapcsolatba a felekkel főszabály szerint csak a vizsgálat során kerül, ezzel biztosítva a szakértő függetlenségét és pártatlanságát. Következésképp az eljárásban részt vevő felek – az ágazati szabályok rendelkezéseinek megfelelően – indítványt terjeszhetnek elő szakkérdések tekintetében szakértő kirendelésére, valamint kivételes esetben a kirendelt szakértőhöz tárgyalás során is kérdést intézhetnek.

3. A fent megjelölt eljárási résztvevők szolgálhatnak-e adatot a szakértőnek?

Az ügyfél oldaláról – a 2-es pontban kifejtettek okán – álláspontunk szerint nem vezethető le a jelenleg hatályos szabályozásból az a jogosultság, hogy az ügyfél a szakértői vélemény elkészítési folyamatában aktív szerepet gyakoroljon, vagyis hogy a hatóság mulasztását (a hiányos információadást) a szakértővel való közvetlen kapcsolattartás keretében orvosolja. Noha az ügyféli információnyújtást vagy a hatóság mulasztásának ilyen jellegű orvoslását nem tiltja meg expressis verbis sem az Ákr. sem pedig a Szaktv., mégis álláspontunk szerint, mind az Ákr.-ben, mind a Szaktv.-ben megfogalmazott szabályok egyaránt ettől eltérően teszik lehetővé ennek az eljárásjogi szabályszegésnek az orvoslását. Az ügyfél eljárásbeli jogai gyakorlása – észrevétel és nyilatkozattételi, indítványozási jog – keretében a 2-es pontban kifejtetteknek megfelelően jelezheti a hatóság számára ezt a mulasztást, sőt javaslatot – indítványt – tehet annak orvoslására is még az érdemi döntés meghozatalát megelőzően, vagy azt követően ez érdemi döntés elleni jogorvoslat keretében, jogszabálysértésre való hivatkozással [vö. Szaktv. 45. § (2) bekezdés] kérheti ennek figyelembevételét a jogorvoslati szervtől.

A szakértői oldalt tekintve elmondható ugyanakkor az is, hogy a szakértőnek közreműködése során fennáll az Ákr. 6. § (1) bekezdésén – és más eljárási kódexek hasonló rendelkezésén – alapuló együttműködési kötelezettsége. Ezt az együttműködési kötelezettséget tovább pontosítja a Szaktv. akként, hogy rögzíti, a szakértő köteles haladéktalanul értesíteni a hatóságot, ha – álláspontja szerint – annak hatáskörébe tartozó intézkedés megtétele vagy eljárási cselekmény lefolytatása szükséges, valamint, hogy ha a szakértő tevékenysége során olyan körülményt, tényt észlel, amely az ügy megítélését érdemben érinti,

de arra a hatóság vagy a megbízó nem utalt, köteles az érintett körülményt, tényt a hatóságnak vagy a megbízónak jelezni [vö. Szaktv. 39. § (2) és (3) bekezdés].

A polgári perjogi szakterületet vonatkozásában az alábbiakról tájékoztatjuk:

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) rendelkezései alapján a szakértő igénybevétele a bizonyítás egyik módjának [Pp. 267. §], a szakértő és szakvéleménye pedig bizonyítási eszköznek [Pp. 268. §] minősül.

A Pp. alapján a szakértő a fél megbízása vagy kirendelés alapján, indítványra alkalmazható. Tehát szakértői bizonyítás esetében – a hivatalból történő bizonyítás esetét kivéve – a bizonyító fél köteles bizonyítási indítványt előterjeszteni [Pp. 300. § (3) bekezdés]. Fontos kiemelni azonban, hogy a Pp. 276. § (3) bekezdése alapján *„(a) bíróság a fél által előterjesztett bizonyítási indítványhoz, a bizonyítás felvétele tárgyában hozott határozatához nincs kötve”*.

a) A Pp. alapján a bizonyításfelvétel során a felek által gyakorolható jogosultságok közé tartozik, hogy a felek a bizonyításfelvételnél jelen lehetnek, azzal kapcsolatban észrevételeket és indítványokat tehetnek, valamint a bíróság számára további kérdések feltételét indítványozhatják. A bíróság engedélyezheti, hogy egyes kérdéseket a fél közvetlenül tegyen fel a szakértőnek [Pp. 278. § (3) bekezdés].

A Pp. a feleket terhelő peranyag-szolgáltatási kötelezettség elvének az érvényesítése érdekében főszabály szerint alapvetően a felekre bizza a szakértő által megválaszolandó kérdések meghatározását. Tehát *„a szakértő kirendelésére irányuló indítványban fel kell tüntetni azokat a határozott kérdéseket, amelyeket a szakértőnek a szakvéleményében meg kell válaszolnia. A fél az indítványát a kirendelésig kiegészítheti. Ugyanezen időpontig az indítványozó fél ellenfele is jogosult kérdések feltevését indítványozni”* [Pp. 307. § (2) bekezdés].

Továbbá a bíróság a felek által feltüntetett kérdésekkel érintett tényállások tekintetében tehet fel a szakértőnek kérdést, így a fél megteheti, hogy a számára fontos kérdést még a szakértő kirendelése előtt feltegye. Ennek okán a bíróság csak akkor fogalmazhat meg kérdést, ha ezt a fél megtette és csak azon tényállások kapcsán, amelyeket a fél a kérdéseivel érintett. Ugyanakkor a bíróság a szakértői kirendelésből mellőzi az ügyre, valamint a szakértő szakismereteinek a körébe nem tartozó, nem releváns kérdéseket [Ptk. 308. § (2) bekezdés].

A felek az írásbeli szakvéleményre a bizonyítási eljárás általános szabályai szerint észrevételeket tehetnek, illetve kérhetik a szakvélemény kiegészítését is, valamint a szakvéleményre vagy a szakértővel nem közölt, lényeges perbeli adatokra vonatkozóan a szakértőhöz kérdések feltevését indítványozhatják. A kiegészítés iránti indítványban a felek kérdéseket tehetnek fel egyrészt a szakvélemény megállapításaival összefüggésben, másfelől olyan adatokra vonatkozóan, amelyek a szakértő számára a kirendeléskor még nem voltak ismertek, de a szakkérdés szempontjából jelentősek [Pp. 313. § (2) bekezdés]. Amennyiben a felek indítványát a bíróság nem veszi figyelembe, úgy az elsőfokú bíróság ítéletével szemben jogorvoslatnak van helye [Pp. 365. § (2) bekezdés].

b) Annak érdekében, hogy a szakértő a szakértői vélemény elkészítéséhez általa szükségesnek és relevánsnak tartott tényállási elemeket megismerhesse, a Pp. biztosítja a szakértő számára a tárgyaláson, egyéb bizonyításfelvételnél való jelenlét jogát, valamint azt, hogy a felekhez, közreműködőkhöz kérdések feltevését indítványozhatja [Pp. 312. § (1) bekezdés]. Ennek kapcsán a fél bekapcsolódhat a szakértő eljárásába.

Hangsúlyozni kívánjuk, hogy szakértő kirendelése esetén a kirendelésben megjelölt tényállás megállapítása a kirendeléskor rendelkezésre álló adatok alapján történik. Ezáltal természetesen nem a teljes, azaz ítéleti tényállás közlése történik meg a kirendelésben a szakértővel, hiszen az ítéleti tényállás a bizonyítási eljárás végén kerül megállapításra az összes bizonyítási eszköz mérlegelését követően. A szakértőt kirendelő bíróság, illetve a hatóság a szakértő tényállásról történő tájékoztatása során nem követ el mulasztást, mivel a

bizonyítási eszközök figyelembe vételével vonja le a végső konklúzióját, véleményét, azaz az ítéleti tényállást.

Az eljárásban részt vevő felek az ágazati szabályok rendelkezéseinek megfelelően indítványt terjeszhetnek elő a szakkérdések tekintetében a szakértő kirendelésére vonatkozóan, valamint kérdést intézhetnek a kirendelt szakértőhöz a tárgyalás során. Ezen kívül a felek az írásbeli szakvéleményre a bizonyítási eljárás általános szabályai szerint észrevételeket tehetnek, illetve kérhetik a szakvélemény kiegészítését is, valamint a szakvéleményre vagy a szakértővel nem közölt, lényeges perbeli adatokra vonatkozóan a szakértőhöz kérdések feltevését indítványozhatják. A kiegészítés iránti indítványban a felek kérdéseket tehetnek fel egyrészt a szakvélemény megállapításaival összefüggésben, másfelől olyan adatokra vonatkozóan, amelyek a szakértő számára a kirendelésekor még nem voltak ismertek, de a szakkérdés szempontjából jelentősek. Emellett, amennyiben a szakértő úgy ítéli meg, hogy a szakvéleménye elkészítéséhez további adatok szükségesek, a bíróságtól kérdések feltevését indítványozhatja a felek és a közreműködők felé, illetve szükség esetén jelen lehet a tárgyaláson vagy a bizonyításfelvételnél is.

A büntetőjogi szakterületet vonatkozásában alábbiakról tájékoztatjuk:

A büntetőeljárásban a szakértő a bizonyítási eljárás egyik központi szereplője, az általa készített szakvélemény pedig bizonyítási eszköz. A szakértő büntetőeljárási státuszának és ebbéli közreműködésének legfőbb szabályait a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.), a Szaktv., a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nyer.) és az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet (a továbbiakban: IRM rendelet) tartalmazzák.

A Be. 188. § (1)-(2) bekezdése alapján a büntetőeljárásban szakértőt kell alkalmazni, ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakvéleményt az igazságügyi szakértőkről szóló törvényben meghatározottak szerint szakértő vagy eseti szakértő adhat.

A szakértő bizonyítási eljárásba történő bevonására főszabály szerint kirendelés alapján kerül sor, emellett a törvény a magánszakértői vélemény intézményét is szabályozza. Tekintettel arra, hogy a megkeresésben foglalt mindhárom kérdés a kirendelés alapján eljáró szakértőre, azon belül is a szakértői jogosultság tárgykörére vonatkozik, a tájékoztatás az egyes kérdések különszálazása nélkül egységes válaszban tér ki az ezt érintő kör szabályozására.

A Be. 192. § (1) bekezdése deklaratív, egyben garanciális jelleggel írja elő, hogy a szakértő köteles és jogosult mindazokat az adatokat megismerni, amelyek a feladatának teljesítéséhez szükségesek, és rögzíti azt is, hogy ebből a célból az eljárás ügyiratait – a törvényben meghatározott kivételekkel – megismerheti; az eljárási cselekményeknél jelen lehet; a terheltől, a sértettől, a tanútól, a vagyoni érdekelttől, az egyéb érdekelttől és az eljárásban kirendelt szakértőtől felvilágosítást kérhet; a kirendelőtől újabb adatokat, ügyiratokat és felvilágosítást kérhet, valamint, hogy a vizsgálat során személyt és tárgyi bizonyítási eszközt, elektronikus adatot tekinthet és vizsgálhat meg, a személyhez kérdéseket intézhet.

A rendelkezés összhangban áll a Szaktv. 39. § (1) bekezdésének előírásával, amely szerint a szakértő a hatóságtól, valamint az eljárásban részt vevő személyektől a szakvélemény elkészítéséhez szükséges, a kirendelésben közölt adatokon felül további adatok közlését, iratok, vizsgálati tárgyak rendelkezésre bocsátását kérheti. A szakvélemény elkészítéséhez szükséges valamennyi adat és információ biztosítását hivatott szolgálni az a rendelkezés, amely szerint a szakértő, ha a tevékenysége során olyan körülményt, tényt észlel, amely az ügy megítélését érdemben érinti, de a hatóság arra nem utalt, **köteles az érintett körülményt, tényt a hatóságnak jelezni.**

A szakértői közreműködéshez nélkülözhetetlen információk garanciája annak normaszintű előírása, hogy a szakértő kirendeléséről határozatban kell rendelkezni, és a jogszabályban rögzített az is, hogy melyek annak kötelező tartalmi elemei. A büntetőügyek jellegére tekintettel a szakértő kirendelő határozat kapcsán a Nyer. további követelményeket is meghatároz, többek között az adatkezelést, valamint személyi vizsgálatot és mintavételt érintően.

A szakértő tevékenységével a büntetőeljárásban részvevő személyek, így a terhelt, rá tekintettel a védő, a sértett, a tanú, a vagyoni érdekelt, az egyéb érdekelt, továbbá az eljárásban esetleg kirendelt másik szakértő

lehet érintett. A terhelt, a védő és a sértett bizonyíték, indítvány továbbá az észrevétel előterjesztésének általános, a vagyoni és az egyéb érdekelt az őt érintő körben korlátozott előterjesztés jogosultjaként lehetnek a szakértői bizonyítás kezdeményezői, illetve aktív közreműködői [Be. 39. § (1) bekezdés g) pont, 42. § (1) bekezdés, 51. § (1) bekezdés a) pont, 57. § (2) bekezdés a) pont, 58. § (5) bekezdés b) pont].

A szakértő hatékony működése kizárólag a szakkérdés eldöntéséhez releváns információk és adatok birtokában valósulhat meg, ezért írja elő a törvény ezek szakértő rendelkezésére bocsátásának hatósági kötelezettségét és a szakértő részére az ezek megismerésére való jogosultságot, akár a hatóságtól, akár a büntetőeljárásban résztvevő személyektől kérdés vagy felvilágosítás kérés útján. **Az ügy adatainak megismerése, a feladat ellátásához szükséges eljárási cselekményeknél való jelenlét mellett a szakértő a terhelttől, sértettől, tanútól, vagyoni érdekelttől, egyéb érdekelttől és más, az eljárásban kirendelt szakértőtől felvilágosítást kérhet, hozzájuk a bírósági tárgyaláson – az őt érintő körben – kérdést intézhet** [Be. 523. § (4) bekezdés, 526. § (4) bekezdés, 529. § (1) bekezdés].

A szakértő kötelessége az ügy megítélését érdemben érintő valamennyi tény vagy körülmény hatóság felé jelzése, valamint annak, ha a szakértői tevékenységének ellátásában fontos ok akadályozza, így különösen, ha a tevékenysége ellátásának vagy részvizsgálatok elvégzésének feltételei nincsenek meg [Szaktv. 39. § (2)-(3) bekezdés]. Az IRM rendelet 2. §-a a szakértő részére a kirendelés alól történő felmentés kezdeményezésének lehetőségét is megadja, ha a kirendelő a szakértő kérésére nem biztosítja a szakértő által megjelölt, a szakértői tevékenység ellátásához szükséges adatokat, felvilágosítást, iratokat és vizsgálati tárgyakat, és e nélkül a kirendelés nem teljesíthető.

A fenti szabályozás a kirendelő hatóság illetve a bíróság szakértő kirendelésével összefüggő jogszabályi kötelezettségeire, a szakértő Szaktv.-ből fakadó általános, valamint a Be.-ből eredő különös jogosultságaira és kötelezettségeire, továbbá a büntetőeljárásban részt vevő személyek jogosultságaira vonatkozó előírásai megfelelően garantálják a szakértő büntetőeljárásbeli működésének hatékonyságát valamint törvényes kereteit.

Felhívom a figyelmét, hogy az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozatában foglaltakra tekintettel a minisztériumok jogszabályok értelmezésére hatáskörrel nem rendelkeznek, a kiadott állásfoglalások jogi kötőerővel nem bírnak, azokra bíróság vagy más hatóság előtt bizonyítékként hivatkozni nem lehet.

Kérjük tájékoztatásunk szíves elfogadását.

Budapest, 2020. december 8.

Tisztelettel:

